

Hoe nietsdoen de wereld redt

*Mensen willen de wereld redden.
Er wordt geroepen om actie.
Maar als we vooral eens nietsdoen?
Mensen hebben al zoveel gedaan.*

Hoe nietsdoen de wereld redt

En ons ook!

Arjan Mulder

© 2021 Arjan Mulder, PhD
Alle rechten voorbehouden.

Uitgave: Brave New Books, Amsterdam
Advies en redactie: Charlot Mulder
Eindcorrectie: Wieteke Swarts
Omslag: Jonny Lindner, Freiberg, Duitsland
Auteursfoto: Isle of Inishbofin, Ierland
ISBN 9789464354577 | NUR 600
www.arjanmulder.com

Inhoud

Doel	7
Vooraf	9
1. Intelligentie in alles	13
2. Verbonden met alles	25
3. Als angst regeert	33
4. Als gratis de norm is	41
5. Uit evenwicht	51
6. Persoonlijke onrust, collectieve gekte	61
7. Knappe koppen, simpele gebruikers	71
8. Veel onderwijs, weinig inzicht	81
9. Groeien is krimpen	91
10. Krimpen is groeien	101
Hoe nietsdoen de wereld redt	111
Meer informatie	121

Doel

Dit is een persoonlijk manifest voor een leefbare aarde. Het bevat een tiental krachtige overwegingen, die duidelijk maken dat niet dóen, maar nietsdoen ons werkelijk gaat redden.

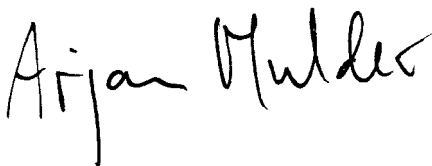
Binnen ons westerse denken is nietsdoen niet aan de orde. Wij zijn doeners. We willen actie. Andere culturen dan de westerse, laten zien dat nietsdoen prima werkt. Zeker het beschermen van de aarde gaat daarmee heel goed. Loslaten is het geheim. Maar binnen ons westerse denken bestaat loslaten niet. Wij zijn doeners. En daar gaat het nu net mis.

Oude inheemse en oosterse culturen hebben een scherp zicht op de complexe evenwichten op onze planeet. Zij zien beter hoe bijzonder het is om de aarde als huis en als thuis te hebben. Ze bewonderen en accepteren het leven in alle (on)mogelijkheden.

Dit manifest maakt duidelijk hoe makkelijk we met nietsdoen de aarde kunnen redden. Een pleidooi voor nietsdoen, niet omdat ik lui ben, maar omdat nietsdoen ons brengt wat we nodig hebben. Een (h)eerlijk tegengif tegen onze doorgesloten doenerigheid.

Nietsdoen is voor doeners heel hard werken. We kunnen het eigenlijk niet. Maar we hebben geen keus. Het roer moet om.

Juni 2021,

A handwritten signature in black ink that reads "Arijan Mulder". The script is cursive and fluid, with the first letters of "Arijan" and "Mulder" being capitalized and prominent.

“We zijn op een gevaarlijk punt aanbeland in onze evolutie als soort. We zijn slim, koppig en impulsief, en een stuk beter in het knoeien met de natuur dan in het begrijpen ervan.”

Diana Ackerman in ‘The Human Age’

Vooraf

Elke astronaut die onze aarde ziet van bovenaf, en die de maan heeft zien opkomen boven onze prachtige blauwe planeet, verandert voorgoed: die planeet wil je redden – in een groot besef van kwetsbaarheid én ontzag. Want: we hebben er maar één.

Dat onze planeet in gevaar is, zien steeds meer mensen. De opwarming van het klimaat gaat steeds sneller, de zeeën raken vervuild, er is een enorme afname in biodiversiteit en de welvaart is wereldwijd enorm scheef verdeeld. Net zoals gezondheid, wooncomfort, onderwijsmogelijkheden en meer.

De toverwoorden in onze moderne wereld zijn *groei* en *geloof in eigen kunnen*. In dit manifest laat ik zien waarom we juist moeten beginnen met *nietsdoen* en *geloven in de kracht van de kosmos*.

Economie, hoger onderwijs, techniek, landbouw, gezondheidszorg – ze vragen om *nietsdoen*. Maar dat is niet ons gevoel. Ons gevoel zegt dat we juist actiever moeten worden. Problemen oplossen.

Maar door dát denken, is ons doen inmiddels over de top. Door te dwepen met onszelf en onze technische en wetenschappelijke oplossingen, is ons handelen op ieder front disproportioneel en buitengewoon destructief. Ons denken moet anders.

Ik kreeg lang geleden van mijn dochter een grappige poster. Er stond op geschreven: 'Ik ben niet lui, ik spaar energie.' Inmiddels denk ik dat een nieuwe tekst op zijn plaats zou zijn: 'Ik ben niet lui, ik spaar de wereld.'

Want nietsdoen kan ons redden.
Nietsdoener wordt ooit een geuzennaam.

Schrijver Aldous Huxley formuleerde ooit de wet van de omgekeerde inspanning: hoe harder je probeert iets te bereiken, hoe minder het lukt. De Franse psycholoog Emile Coué legde de basis voor deze wet en Alan Watts als kenner van oosterse filosofie noemt het de 'achteruitwet'. De achteruitwet zorgt ervoor dat ons westerse streven naar maakbaarheid bijna altijd omgekeerd uitpakt. We willen veel, we willen altijd meer en we willen snel. We denken niet aan de consequenties. Of hooguit denken we: 'dat lossen we later wel op, met betere technieken'.

Inmiddels hebben we 1,7 aardes nodig om te kunnen doen wat we willen doen. Ieder mens gebruikt gemiddeld 3 hectare, terwijl er maximaal 1,8 hectare beschikbaar is. En de onbalans groeit nog elk jaar verder. Dat is natuurlijk niet houdbaar. Dat voelt elk kind. Al maken we onze technieken groener, we gebruiken veel te veel. Al hebben we inmiddels technieken die bovenaards krachtig zijn, we worden gestuurd door emoties die prehistorisch zijn. En dat blijkt geen goede match, hoe mooi en handig we onze techniek zelf ook vinden. Mensen willen scoren met hun slimme ideeën, maar de langetermijneffecten zien we niet of *willen* we niet zien.

We gebruiken van de aarde steeds meer, en geven steeds minder. De achteruitwet werkt niet voor niets achteruit. Wanneer we onze menselijke onvermogens zouden accepteren en niet *meer*, maar *minder* gingen doen, zouden we dan niet meer bereiken?

De natuur heeft slimme en creatieve oplossingen ontwikkeld, lang voordat er mensen waren. Intelligente oplossingen om het voortbestaan van het leven op aarde te garanderen. Als wij onze intelligentie inzetten om die knappe oplossingen nog beter te benutten – zoals de oude oosterse en inheemse volken – bereiken we, door op onze handen te gaan zitten, misschien wel veel meer. Zo kan de achteruitwet dan toch vooruit werken.

Dat vraagt om inzicht en wijsheid. Dus ook om een ander soort onderwijs. Het vraagt om berusting, bewondering, samenwerking, vriendschap en creativiteit. En... het vraagt om een ander soort leiderschap.

Oosterse en inheemse volken hebben die wijsheid nog. Ze zijn door de westerse cultuur bijna over de rand van het bestaan geduwd, maar hun inzichten in natuurlijke oplossingen kunnen we nog altijd raadplegen. Het is nog niet te laat.

Ons westerse brein zit in een vicieuze cirkel: van angst en ego en streven naar bezit en zekerheid. Maar dat kan veranderen – als we het vicieuze van de cirkel gaan herkennen. Als we aanvaarden dat streven naar zekerheid ons niet verder brengt, dat onze westerse ‘oplossingen’ altijd problematische bijeffecten hebben en altijd nieuwe problemen opleveren, dan zijn we er. Inzicht, wijsheid.

Inzicht krijgen in de mogelijkheden en beperkingen van ons brein levert prachtige oplossingen om de destructieve westerse cultuur te veranderen in een liefdevolle, bewonderende en koesterende cultuur. Ons brein heeft die mogelijkheden.

Een liefdevolle, bewonderende en koesterende cultuur leeft van respect voor het fragiele evenwicht dat ‘leven’ heet, ziet Moeder Aarde als bron, en neemt slechts wat écht nodig is. Zo’n cultuur ziet plichten, in plaats van rechten.

We kunnen de wereld nog redden. Het is nog niet te laat. Door simpelweg niets te doen. Op de juiste manier. Met het juiste inzicht en de juiste wijsheid.

“When we look at plants, we see miracles of knowing. The apple tree knows how to make roots, branches, leaves, flowers, and fruit. You may say that the apple tree, having no intelligence, has no other choice. But your ribs, your glands, your backbone – have you created them with your intelligence? It is the work of ‘knowing’, which embraces all, including our own ability to think.”

Thich Nhat Hanh, in ‘The Sun my Heart’

1. Intelligentie in alles

Mensen vinden zichzelf nogal intelligent. Intelligenter dan dieren. En dieren intelligent dan planten. Is dat nu wel zo intelligent?

Intelligentie is volgens het woordenboek 'het vermogen om op een goede manier problemen op te lossen' of 'vlug van begrip'. Dus intelligentie is beslist geen menselijke eigenschap. Een vogel die steeds beter een pinda uit een netje priegelt, zien we als intelligent. Een chimpansee die met een stokje voorzichtig wat mieren uit een termietenheuvel haalt om ze daarna op te kunnen eten, is intelligent. En een meeuw die een frietje uit een bakje van een argeloze patateter biest, is ook intelligent.

Maar hoewel de meeste mensen hun huisdier, een aap of een vogel zien als intelligent, wordt intelligentie toch vooral gekoppeld aan ons eigen hoog ontwikkelde brein. Ons eigen denkvermogen is de norm. 'Het vermogen om op een goede manier problemen op te lossen', wordt afgemeten aan wat wij mensen een slimme manier vinden. Wat wij zelf slim vinden, zal wel intelligent zijn...

Zo geredeneerd wordt alleen dat als slim of intelligent gezien, wat mensen zelf kunnen beoordelen. Als iets niet zichtbaar is, bijvoorbeeld doordat het heel langzaam gebeurt, lijkt voor ons 'het vermogen om op een goede manier problemen op te lossen' niet aan de orde te zijn en krijgt het niet snel het label 'intelligent'.

Om een organisme als 'intelligent' te kunnen zien, moet het dus bij voorkeur snel op veranderingen in zijn omgeving reageren, en moet de reactie lijken op wat we zelf zouden bedenken. Reageren, anticiperen en informatie verwerken zijn dé kenmerken van intelligentie – volgens de menselijk definitie hierboven. Ons eigen brein, onze eigen oplossingen, vormen de norm voor intelligentie.